

Ф. В. Веніславський, кандидат юридичних наук, доцент

КОНСТИТУЦІЙНІ ЦІННОСТІ ЯК ОСНОВА КОНСОЛІДАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Становлення державності на землях сучасної України майже постійно перебувало під безпосереднім впливом перетину, а досить часто — прямого зіткнення стратегічних інтересів держав Європи і Азії, які на різних етапах свого історичного розвитку набували значної політичної та військової могутності. Насамперед це зумовлено особливостями географічного розташування України, яке фактично збігається із зоною розлому двох цивілізацій, двох культур — західної та східної, в основу яких покладено зовсім різні, а подеколи й протилежні, взаємовиключні цивілізаційні цінності. Як наслідок український народ також територіально поділяється на дві великі групи, що тяжіють до різних цивілізаційних цінностей.

У зв'язку з цим одним із найбільш актуальних завдань сучасного етапу державно-правового розвитку України є пошук ефективних засобів об'єднання різних частин українського народу в одну монолітну соціально-політичну та духовно-культурну єдність. На наш погляд, основою такої консолідації може стати саме система цивілізаційних цінностей, які однаково сприймаються і поділяються всіма соціальними та національно-етнічними групами, що входять до складу українського народу. Більше того, таку систему цінностей уже фактично утворено самим народом і формально-юридично втілено в тексті Конституції України, який є актом його установчої влади. Адже саме Конституція втілює головні суспільні ідеали, які склалися на момент її прийняття і які, з одного боку, є безумовними для цивілізаційної парадигми даного суспільства, а з другого — відбивають історичні та морально-психологічні, світоглядні особливості і традиції всього українського народу.

Системний аналіз тексту Конституції України дозволяє віднести до найбільш важливих, загально визнаних суспільних цінностей свободу, права людини, справедливість, моральність, гуманізм, демократію, верховенство права, правове обмеження влади, плюралізм та низку інших основоположних ідей. Адже саме вони зумовлюють демократичність правового статусу особи, демократичні процедури формування, організації та функціонування державної влади, взаємодію її різних органів, вільну діяльність інститутів громадянського суспільства тощо. У своїй сукупності вони складають базові цінності конституційного ладу України, тобто ті політико-правові та моральні ідеї і принципи, які відображають існуючі в українському суспільстві ідеали, покладені в основу всього конституційно-правового регулювання.

Особливістю базових цінностей конституційного ладу є те, що вони формуються в суспільній свідомості фактично протягом усього часу становлення національної державності, частково відображаються чи безпосередньо закріплюються в різноманітних політико-правових актах, що приймаються на різних етапах її розвитку, і потрапляють до офіційного тексту чинного Основного Закону вже у своєму здебільшого сформульованому і завершеному вигляді. На процес їх формування суттєвий вплив справляють національно-історичні традиції та звичаї українського народу. Адже цінності — своєрідний культурний «код», який забезпечує процес культурної ідентифікації особистості, суспільства і нації та розвиток національної свідомості всього народу.

Усі базові цінності конституційного ладу, закріплені в тексті Основного Закону України, умовно можна поділити на дві великі групи. Перша з них охоплює визначальні історичні, політичні, правові, морально-світоглядні ідеї, що містяться в преамбулі, яка стисло визначає генеральні цілі, задля досягнення яких приймається Конституція (забезпечення прав і свобод людини та гідних умов її життя; зміцнення громадянської злагоди; розвиток демократичної, соціальної, правової держави) та які посідають провідне місце в усій ієрархії суспільних цінностей, а тому слушно вважаються загальнолюдськими, загальноцивілізаційними. До них слід віднести такі базові конституційні цінності: усвідомлення відповідальності перед Богом, власною совістю, попередніми, нинішнім та прийдешніми поколіннями; піклування про зміцнення громадянської злагоди на землі України; ідеї демократії (Конституцію прийнято від імені народу як вираз його суверенної волі з прагненням розвивати і зміцнювати демократичну державу); державно-правові та історичні цінності (врахування багатовікової історії українського державотворення і здійсненого українською нацією, усім Українським народом права на самовизначення; розвиток і зміцнення правової держави) тощо. Ці вихідні політико-правові ідеї пронизують собою весь зміст Конституції, усі її положення.

Друга група охоплює політико-правові цінності та ідеї, що формалізовані втілені в конкретних конституційних принципах, закріплених переважно в розділі I Основного Закону України. Ці принципи мають основоположний характер, оскільки більшість з них визначають сутність конституційного ладу України та його засад. Саме відповідно до конституційних принципів здійснюється нормативна регламентація практично всіх соціальних зв'язків. Вони є концентрованим виразом найважливіших сутнісних рис та цінностей сучасного конституціоналізму, які у своїй сукупності і взаємозв'язку відбивають особливості вітчизняного державотворення та основні ідеї українського суспільства. До базових цінностей конституційного ладу, через які

проявляється суспільний ідеал і які мають надзвичайно важливе значення і для суспільства, і для держави, слід віднести: соціальну свободу у широкому сенсі, правове обмеження публічної влади, пріоритет людини, її прав і свобод, державний суверенітет, республіканську форму правління, соціальну спрямованість державно-владної діяльності, відповідальність держави перед людиною, ідеологічний, політичний, економічний плюралізм, гарантування місцевого самоврядування, міжнаціональну злагоду тощо. Базові цінності конституційного ладу України є концентрованим втіленням найбільш значущих для українського суспільства ідей та прагнень. Вони є своєрідним суспільним ідеалом, а тому реально здатні стати консолідуючою основою всього українського народу.

В. Д. Воднік, кандидат філософських наук, доцент

НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Динамічні зміни міжнародного середовища, нові тенденції світового розвитку впливають на формування і практичну реалізацію зовнішньополітичної діяльності нашої країни. Будучи невід'ємною частиною системи міжнародних відносин, Україна все більше утверджується на міжнародній арені як активний суб'єкт міжнародних відносин.

Водночас із внутрішньополітичними змінами, що стали наслідком парламентських та президентських виборів, піддалися перегляду ціннісні орієнтири у формуванні та реалізації зовнішньої політики держави як інструменту реалізації її національних інтересів.

Серед зовнішньополітичних цілей такі:

- оновлення зовнішньої політики і політики в галузі безпеки з метою реалізації мети України щодо повної євроатлантичної інтеграції;
- реформування державних органів у сфері національної безпеки та оборони, яке б відображало євроатлантичну політику України;
- утвердження України як ключового донора регіональної стабільності та безпеки, включаючи збільшення внеску України до міжнародного співробітництва з урегулювання конфліктів та підтримки миру;
- продовження і розширення участі у відповідних операціях з підтримки миру;
- цілковите дотримання міжнародних зобов'язань з контролю над озброєннями;
- розвиток цивільно-військових відносин тощо.